

Actuele ontwikkelingen in het familierecht: verslag van het 13^e UCERF-symposium

EB 2019/58

Elk jaar organiseert het *Utrecht Centre for European Research into Family Law* (UCERF) in het voorjaar een symposium met als terugkerend thema 'Actuele ontwikkelingen in het familierecht'. UCERF is de onderzoeksgroep van de Universiteit Utrecht waar onderzoek wordt gedaan naar families en recht (www.uu.nl/ucerf). Tijdens het symposium presenteren onderzoekers van UCERF, andere wetenschappers en professionals uit de praktijk hun werk. Op 18 april 2019 vond alweer de 13^e editie van dit symposium plaats met een divers en boeiend programma. Zo'n 170 juridische professionals verzamelden zich op deze zonnige middag in de aula van het Academieggebouw in Utrecht. Dit verslag geeft een korte impressie van de presentaties en de discussies die deze dag hebben plaatsgevonden.

1. Opening

Professor Wendy Schrama opende het symposium en sprak over tijd en termijnen in het familierecht. Termijnen komen daar veel in voor, bijvoorbeeld in het afstammings- en adoptierecht. Er is sprake van een ontwikkeling waarbij de termijnen in het familierecht steeds minder strak gehanteerd lijken te worden. Bijvoorbeeld in het afstammingsrecht kan een termijnoverschrijding voor het verbreken van gevestigde familiebanden onder bijzondere omstandigheden door de vingers worden gezien. Ook de termijn in het adoptierecht kan worden overschreden. In principe kunnen alleen minderjarige kinderen worden geadopteerd. Maar het overschrijden van deze termijn lijkt op basis van artikel 8 EVRM soms toch gerechtvaardigd, hetgeen de adoptie van meerderjarigen mogelijk maakt. Afsluitend werd de vraag opgeroepen waarom het familierecht bepaalde termijnen heeft en of sommige termijnen kunnen worden geschrapt.

Ook het UCERF-symposium kent termijnen, maar dan in het programma van de dag. De middag bestond uit twee termijnen, ieder met drie presentaties van twintig minuten. Daarna was ruimte voor discussie en vragen vanuit de zaal. De eerste termijn bestond uit:

- Aanscherping strafbaarheid bij het niet naleven van omgangsafspraken, door dr. Inge van der Valk, uni-

versitair docent en onderzoeker bij de faculteit sociale wetenschappen van de Universiteit Utrecht, en mr. dr. Christina G. Jeppesen de Boer, universitair docent en onderzoeker bij UCERF.

- Nieuwe IPR-verordeningen over de vermogensrechtelijke gevolgen van huwelijken en geregistreerde partnerschappen, door mr. dr. Jan-Ger Knot, universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen en IPR-adviseur bij PlasBossinade advocaten en notarissen.
- Dilemma's van een wetgevingsjurist rond de leeftijdsgrenzen in de AVG, door mr. Sanne van de Velde, raadsadviseur bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie en programmamanager gegevensbescherming bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken.

In de tweede termijn kwamen de volgende onderwerpen aan bod:

- Rotterdamse toestanden: ervaringen van een gemeentelijke kinderombudsman, door mr. Stans Goudsmit, gemeentelijke kinderombudsman in Rotterdam en omgeving.
- Dilemma's rondom de gezagsbeëindiging gezien vanuit de praktijk, door mr. Joost Huijter, promovendus en docent bij UCERF.
- Participatie van het kind bij het ouderschapsplan, door mr. Hein Schröder, kinderrechtler bij de Rechtbank Overijssel en drs. Tineke van den Berg, GZ-psycholoog kind en jeugd.

2. De naleving van omgangsregeling: een taak voor het strafrecht?

In de presentatie over de aanscherping van strafbaarheid bij het niet naleven van omgangsafspraken stond het recente WODC-onderzoek over dit onderwerp centraal. In dit onderzoek heeft onder andere de moeilijke vraag centraal gestaan of er een specifieke strafbaarheidsstelling moet komen voor een ouder die niet meewerkt aan de omgangsregeling of deze frustreert. Zowel Inge van der Valk als Christina Jeppesen de Boer waren betrokken bij dit onderzoek. De presentatie vormde een interessante interdisciplinaire kijk op dit vraagstuk.

2.1 Juridische aspecten

Allereerst werd aandacht besteed aan het huidige juridisch kader over de niet naleving van omgangsafspraken. Het huidige Nederlandse recht kent al artikel 279 in het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr). Dit artikel stelt de onttrekking van een minderjarige aan het ouderlijk gezag strafbaar. Een gevangenisstraf tot zes jaar kan worden geëist of een geldboete van de vierde categorie. In de presentatie werd echter duidelijk dat over de toepassing en effectiviteit van deze bepaling de nodige onduidelijkheid bestaat. De recht-

¹ Femke de Kievit is promovenda bij UCERF en was dit jaar samen met haar collega's Merel Jonker en Marjolein van den Brink verantwoordelijk voor de organisatie van het 13^e UCERF-symposium. Annemieke Woolthuis is masterstudent privaatrecht, specialisatie familierecht, aan de Universiteit Utrecht. Dit verslag geeft een deel weer van hetgeen de sprekers en de deelnemers naar voren hebben gebracht. Daarbij is niet gestreefd naar een volledige weergave, maar zijn er enkele punten uitgelicht van iedere presentatie.

spraak over dit artikel schept wat verwarring over wanneer dit artikel toepassing vindt. In sommige uitspraken wordt bijvoorbeeld aangegeven dat eerst de civielrechtelijke maatregelen moeten zijn uitgeput voordat toepassing van het strafrecht in zicht komt. In andere uitspraken krijgt een ouder in een vergelijkbare situatie wel een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, zonder dat eerst civielrechtelijke instrumenten zijn ingezet (bijvoorbeeld een dwangsom of lijfswang). In maart 2018 werd de Richtlijn strafvordering onttrekking minderjarigen aan gezag (*Stcrt.* 2018, 13539) ingevoerd waardoor meer duidelijkheid over artikel 279 Sr is ontstaan. Uit deze richtlijn volgt dat het strafrecht pas kan worden ingezet als *ultimum remedium*, dus als niks anders heeft gewerkt. Toch is het de vraag hoe wenselijk de inzet van het strafrecht is. Deze vraag is in het onderzoek voorgelegd aan juridisch deskundigen: de meesten waren tegen de inzet van het strafrecht, onder andere omdat het strafrecht een extra wapen kan zijn dat wordt ingezet in een conflict-scheiding.

2.2 Sociaalwetenschappelijke inzichten

Inge van der Valk lichtte vervolgens de factoren en oorzaken toe die (bij ouders) een rol kunnen spelen bij niet-naleving van omgangsafspraken. Factoren zoals negatieve interactie tussen de ouders (ook al voor de scheiding), slechte onderhandelingsvaardigheden, een negatieve manier om conflicten op te lossen, problematiek bij de ouders (trauma, persoonlijkheidsproblematiek) en een sterke oriëntatie van de ouder op zichzelf in plaats van op het kind zijn risicofactoren voor conflicten over de omgangsregeling. Een opeenstapeling van deze factoren brengt een risico op het niet-naleven van omgangsafspraken met zich mee. Uit de in het WODC-onderzoek bestudeerde praktijkdossiers bleek daarbij dat er niet vaak sprake is van één ouder die eenzijdig de omgang frustreert, maar veeleer van een complex en dynamisch proces tussen ouders met wederzijdse beschuldigingen en ondermijning. Het verder aanscherpen van het strafrecht is dan niet effectief, omdat niet maar één ouder 'schuld' heeft aan het niet van de grond krijgen van de omgang.

2.3 Hoe nu verder?

Het onderwerp maakte in de zaal veel reacties los. In de praktijk komt voor dat de omgangsafspraken niet worden nakomen. Bij de ouders die hun kind daardoor niet zien, bestaat de behoefte aan een eenduidige en effectieve oplossing voor dit urgente probleem. Gelet op de conclusie dat een grotere inzet van het strafrecht minder voor de hand ligt, is nader onderzoek nodig. De onderzoekers gaven enkele voorbeelden van richtingen waarop verder onderzoek zich wél kan richten. Ook zijn in het onderzoek algemenere aanknopingspunten voor oplossingen geformuleerd.

3. Nieuwe IPR-verordeningen over partnerschaps- en vermogensstelsel

Op 29 januari 2019 zijn twee nieuwe verordeningen in werking getreden: de verordening over huwelijksvermo-

genstelsels (*PbEU* 2016, L 183/1, hierna: Verordening (EU) 2016/1103) en die over vermogensrechtelijke gevolgen bij geregistreerde partnerschappen (*PbEU* 2016, L 183/30, hierna: Verordening (EU) 2016/1104). Hoewel de verordeningen deels overeenkomen, werd in de presentatie aandacht besteed aan de verordening over huwelijksvermogensstelsels. IPR-specialist Jan-Ger Knot gaf de zaal een nuttige spoedcursus over de totstandkoming en inhoud van deze verordeningen. De verordeningen regelen alle domeinen van het IPR en gaan dus over de vraag welke rechter bevoegd is, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van uitspraken. De verordeningen kennen daarbij, wat het conflictenrecht betreft, een universeel toepassingsbereik. De verordeningen gelden direct in alle procedures die op of na 29 januari 2019 zijn gestart; dus de rechtsmacht van de Nederlandse rechter wordt nu al bepaald door de verordeningen. Voor de conflictregels inzake het toepasselijke recht geldt dat deze alleen van toepassing zijn op huwelijken die zijn gesloten op of na 29 januari 2019. Op de huwelijken (of geregistreerde partnerschappen) van vóór die datum zijn de oude IPR-regelingen van toepassing.

3.1 Totstandkoming van de verordeningen

De verordeningen zijn moeizaam tot stand gekomen. De bedoeling was om te komen tot een verordening voor alle lidstaten, maar dit is niet gelukt omdat enkele lidstaten dwars bleven liggen. Deze situatie is opgelost door de procedure van de nauwere samenwerking te volgen: wanneer negen (of meer) landen om nauwere samenwerking verzoeken bij de Europese Commissie, dan mogen die landen toch de verordening toepassen ondanks dat er geen unanimititeit is bereikt. Thans passen achttien lidstaten de verordeningen toe. In Nederland zijn beide verordeningen van toepassing.

3.2 Bevoegdheid van de rechter

De Nederlandse rechter moet altijd ambtshalve nagaan of hij wel bevoegd is om over het geschil dat voorligt een beslissing te geven, ook juist wanneer de partijen hierover zwijgen. Wat zijn deze bevoegdheidsregels op hoofdlijnen? Artikel 5 van Verordening (EU) 2016/1103 geeft aan dat wanneer een rechter bevoegd is om kennis te nemen van een echtscheidingsverzoek, deze in beginsel ook bevoegd is om over de verdeling van het vermogen te beslissen (accessoire bevoegdheid). Dit is een belangrijke bepaling, omdat de beslissing over de verdeling van vermogen vaak gegeven wordt in het kader van een echtscheidingsprocedure. Artikel 6 Verordening (EU) 2016/1103 bepaalt de bevoegdheid in verdelingsverzoeken buiten de echtscheiding om. Dan is sprake van een hiërarchische bevoegdheidsladder in de volgorde zoals deze is opgenomen in artikel 6 Verordening (EU) 2016/1103. Het moment van het aanbrengen van de zaak is bepalend voor het beoordelen van de bevoegdheid.

3.3 Toepasselijk recht

Het toepasselijke recht kan allereerst bepaald worden door de rechtskeuze van partijen (artikel 22 Verordening (EU) 2016/1103). Partijen hebben hierin geen volledige vrije keuze maar moeten aansluiten bij de gewone verblijfplaats of

nationaliteit van een van de echtgenoten. Wanneer geen rechtskeuze is gemaakt, geldt artikel 26 Verordening (EU) 2016/1103. De rechter moet bij het bepalen van het toepasselijk recht aansluiten bij de eerste gemeenschappelijke gewone verblijfplaats na de huwelijksluiting. Indien dat niet mogelijk is wordt gekozen voor het recht van de gemeenschappelijke nationaliteit. Wanneer ook dat niet mogelijk is, wordt aangesloten bij het land waarmee de nauwste verbondenheid bestaat. Alle omstandigheden van het geval worden in dat geval in ogenschouw genomen, waarbij het gaat om de nauwste verbondenheid op het moment van de huwelijksluiting.

4. **Kinderen in de AVG: welke leeftijdsgrens is geschikt?**

In de interactieve presentatie van Sanne van de Velde stond het onderwerp 'Kinderen en privacy op het internet' centraal. Kinderen zijn vanaf steeds jongere leeftijd actief op internet. Op veel van deze handelingen op het internet is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (de AVG) van toepassing: bijvoorbeeld op het accepteren van *cookies*. Binnen de grenzen van de AVG is het aan de lidstaten zelf om hiervoor een leeftijdsgrens te hanteren (artikel 8 lid 1 AVG). In beginsel is de leeftijdsgrens 16 jaar, maar lidstaten kunnen dit verlagen tot uiterlijk 13 jaar. In Nederland is in de uitvoeringswet van de AVG voorlopig gekozen voor 16 jaar. De centrale vraag in de presentatie was: is dit wel een geschikte leeftijdsgrens?

4.1 **Welke grens is geschikt?**

Het definitieve besluit over de leeftijdsgrens is nog niet genomen. Sanne van de Velde heeft de opdracht om te komen met een advies over de leeftijdsgrens. Zij gaf tijdens haar presentatie een aantal argumenten voor een lagere leeftijdsgrens, maar ook voor het handhaven van de zestienjaar-grens. Een argument dat spreekt vóór een lagere leeftijdsgrens is bijvoorbeeld het feit dat kinderen recht hebben op een bepaalde vrijheid op internet, als onderdeel van het vormgeven van hun identiteit en het sociaal leven. Kinderen hebben daarbij recht op privacy, ook juist ten opzichte van hun ouders, en het wordt normaal gevonden dat kinderen zelf handelingen verrichten op internet zoals het aanmaken van een *social media* account. Maar anderzijds spelen ook andere belangen, zoals de bescherming van kinderen. Op internet zijn immers ook gruwelijke zaken te vinden waartegen kinderen moeten worden beschermd. Als de leeftijdsgrens te laag is dan kunnen ouders in dat soort situaties niet meer ingrijpen en handelingen ongedaan maken. Daarbij speelt ook dat de tegenpartij in dit soort situaties regelmatig commerciële partijen zijn (bijvoorbeeld Facebook), wat mogelijk vraagt om extra bescherming.

4.2 **Input vanuit de zaal**

De zaal kon actief input geven over een geschikte leeftijdsgrens. Er was slechts één voorstander van de stelling dat kinderen van 13 jaar (de laagst mogelijke leeftijdsgrens) in staat zijn om de gevolgen van de beslissingen die zij nemen

op het internet te overzien. De zaal leek dus niet al te veel te voelen voor deze lage leeftijdsgrens. Ook waren veel mensen het eens met het idee om de leeftijdsgrens van 16 jaar in ieder geval te handhaven voor bijzondere categorieën van gevoelige gegevens, zoals medische gegevens. De zaal leek het met name belangrijk te vinden dat in de leeftijdsgrens aansluiting wordt gezocht bij de bestaande grenzen in het civiele recht. Hierbij werd wel opgemerkt dat dit geen gemakkelijke opgave is, omdat de leeftijdsgrenzen in het recht zeer uiteenlopen en er niet maar één grens is om aansluiting bij te zoeken. Mogelijk geeft het vraagstuk over de leeftijdsgrens in de AVG dus aanleiding om naar het gehele systeem van leeftijdsgrenzen onder de loep te nemen om te bekijken of we naar een consistentere geheel kunnen gaan.

5. **Rotterdamse toestanden: impressie van de gemeentelijke kinderombudsman**

In de tweede termijn trapte Stans Goudsmit af met een presentatie over haar werk als gemeentelijke kinderombudsman. Zij is sinds een jaar kinderombudsman en presenteerde de resultaten van haar kennismakingstocht door Rotterdam en vijf omliggende gemeenten waarin zij de problemen in deze regio heeft geïnventariseerd. De meest prangende problemen legde zij voor aan de zaal.

5.1 **Jeugdhulpverlening in Rotterdam**

Een van die problemen betreft het aanbod en de kwaliteit van de jeugdhulpverlening in Rotterdam. Dit probleem krijgt op landelijk niveau momenteel ook veel media-aandacht. Een veel gehoord probleem binnen de jeugdhulp is de wachttijstijnsproblematiek. Volgens een recent rapport van de gemeente Rotterdam bedraagt de wachttijd ongeveer zes weken, maar de kinderombudsman krijgt signalen doordat de wachttijd kan oplopen van enkele maanden tot één jaar. Wanneer kinderen meerdere onderzoeken of behandelplekken nodig hebben, stapelen de wachttijsten zich op. Een ander aandachtspunt binnen de jeugdhulpverlening is de hoeveelheid verhuizingen waarmee kinderen te maken kunnen krijgen in het kader van de jeugdhulpverlening. Stans Goudsmit kent gevallen van kinderen die wel vijf à tien keer verhuisd zijn binnen twee jaar. Dit komt met name voor bij kinderen die naar de crisisopvang gaan. Deze kinderen moeten na verloop van tijd terug naar huis omdat er binnen een behandelsetting geen plek is. Thuis gaat het dan weer mis, waardoor de kinderen weer op de crisisopvang terecht komen. Kinderen worden zo maandenlang heen en weer geschoven terwijl er in deze fase van crisisopvang geen mogelijkheden tot behandeling zijn.

5.2 **Jongerenparticipatie**

Een ander probleem is dat veel kinderen c.q. jongeren zich niet gehoord voelen in het hulpverleningstraject. Zowel de ouders als de jongeren hebben vaak een gebrek aan informatie over het traject dat zij ingaan, of waarom bepaalde hulpverlening niet van de grond komt. Kinderen hebben het gevoel dat er beslissingen worden genomen achter hun rug om. Dit leidt bij veel jongeren tot gevoelens van boosheid of

frustratie, hetgeen ook invloed heeft op de effectiviteit van uiteindelijke behandeling. Jongeren hebben daarnaast weinig kennis van de rechten die zij hebben. In Nederland weten kinderen van alle Europese landen het minste van hun kinderrechten. De gemeentelijke kinderombudsman liet de zaal niet alleen maar achter met de gesignaleerde problemen maar gaf ook enkele voorzetten tot verbetering. Op 18 juni 2019 zal zij tevens haar rapport met daarin verdere oplossingen voor de gesignaleerde problemen presenteren in Rotterdam.

6. De gezagsbeëindiging en de aanvaardbare termijn

Joost Huijter ging in op de aanvaardbare termijn die in het jeugdbeschermingsrecht moet zijn verstreken voordat overgegaan kan worden tot gezagsbeëindiging (artikel 1:266 BW). De aanvaardbare termijn is de tijd dat een kind in onzekerheid mag verkeren over waar het kind zal opgroeien. Is een kind uit huis geplaatst, en is er geen kans binnen een voor het kind aanvaardbare termijn dat het kind weer naar huis terug kan keren, dan moet er tot gezagsbeëindiging worden overgegaan. Joost Huijter pleitte voor een flexibele houding ten opzichte van deze aanvaardbare termijn aan de hand van drie dilemma's uit de praktijk. Deze dilemma's zijn afgeleid uit de casuïstiek die Joost Huijter heeft gekregen uit de praktijk tijdens een cursus die hij voor raadsonderzoekers verzorgt.

6.1 *Gezagsbeëindiging wanneer jeugdhulpverlening niet van de grond is gekomen?*

Het eerste dilemma had raakvlakken met de presentatie van Stans Goudsmit. Want hoe moet er gehandeld worden als de aanvaardbare termijn verstrijkt, maar de hulpverlening voor het gezin niet van de grond is gekomen door bijvoorbeeld de wachtlijstenproblematiek of andere problemen binnen de jeugdhulpverlening? Ouders hebben dan onvoldoende gelegenheid gekregen om aan verbetering van de thuissituatie te werken. Het is dan de vraag in hoeverre gezagsbeëindiging de toets van artikel 8 EVRM kan doorstaan, ondanks dat de aanvaardbare termijn is verstreken.

6.2 *Moet een kindbeschermingsmaatregel voorafgaan aan een gezagsbeëindigende maatregel?*

Een tweede dilemma is of een verzoek tot gezagsbeëindiging mag worden toegewezen zonder dat eerst een ondertoezichtstelling of uithuisplaatsing heeft plaatsgevonden. In de presentatie werd duidelijk dat hier in de praktijk zeer wisselend mee wordt omgegaan. De ene professional vindt dit onaanvaardbaar en bij anderen is het de wekelijkse praktijk. De Nederlandse wet biedt ruimte om zonder voorafgaande kindbeschermingsmaatregel tot gezagsbeëindiging over te gaan, maar artikel 8 EVRM biedt hiervoor veel minder ruimte. Joost Huijter gaf aan dat juist wanneer duidelijk is dat het kind niet thuis kan wonen, een ondertoezichtstelling voorafgaand aan een gezagsbeëindiging toch waardevol kan zijn. Ouders hebben dan de tijd om te wennen aan de nieuwe situatie en hun rol als ouder op afstand.

6.3 *Gezagsbeëindiging bij een onduidelijk toekomstperspectief?*

Als laatste werd de vraag opgeroepen of een verzoek tot gezagsbeëindiging mag worden toegewezen wanneer er nog geen goede stabiele plek is gevonden voor het kind om op te groeien. Kan het gezag beëindigd worden als voorzien wordt dat het kind nog enkele keren moet verhuizen? De beoogde stabiliteit en continuïteit die een gezagsbeëindiging zou moeten bieden ontbreekt dan immers. Ook dit is een punt dat in de presentatie van de kinderombudsman gesignaleerd is. In de praktijk wordt ook hier wisselend mee omgegaan. Er zijn kinderrechtvaarders die een gezagsbeëindiging in deze situatie onacceptabel vinden, maar ook komt voor dat dergelijke verzoeken worden toegewezen. De presentatie besloot met de opmerking dat er zaken bestaan waarin getwijfeld kan worden aan de noodzaak van de gezagsbeëindigende maatregel. Joost Huijter pleit ervoor meer factoren dan alleen de aanvaardbare termijn (en de onmogelijkheden van de ouder daarin) een rol te laten spelen. Met name ook het belang van het kind zou bij de beslissing tot (g)een gezagsbeëindiging veel gewicht in de schaal moeten leggen. En er zijn gevallen denkbaar waarin het belang van het kind zich tegen een gezagsbeëindiging verzet, ondanks het verstrijken van de aanvaardbare termijn.

7. De Zwolse Pilot 'Het Bruggesprek': kinderen betrekken bij het ouderschapsplan

Kinderrechter Hein Schröder en GZ-psycholoog Tineke van den Berg gaven de zaal een primeur: zij deelden de voorlopige bevindingen van de Pilot 'Het Bruggesprek'. Deze pilot is in mei 2018 van start gegaan in de Rechtbank Overijssel, locatie Zwolle. In deze pilot wordt geëxperimenteerd met een nieuwe methode om kinderen in de praktijk meer te betrekken bij de totstandkoming van het ouderschapsplan. Partners die scheiden op gezamenlijk verzoek hebben in deze pilot de taak om met hun kinderen een gesprek te voeren over de afspraken die in het ouderschapsplan over hen worden gemaakt. Dit gesprek heet het Bruggesprek. Ouders schrijven aan de hand van een hiervoor opgesteld formulier een verslag en sturen dit toe naar de rechtbank.

7.1 *Voorlopige bevindingen*

Hein Schröder lichtte toe in hoeverre de formulieren daadwerkelijk meer informatie bieden over de betrokkenheid en wensen van de kinderen ten opzichte van het ouderschapsplan. In ongeveer een kwart van de zaken geeft het formulier geen extra informatie. Ouders schrijven dan alleen op dat de kinderen akkoord zijn gegaan. In bijna de helft van de gevallen is te zien dat de kinderen inderdaad betrokken zijn. Daar schrijven ouders bijvoorbeeld op hoe de kinderen zich hebben gedragen tijdens het gesprek over het ouderschapsplan. Bij ongeveer een derde van de zaken gaat het nog een stap verder en is te zien dat het kind daadwerkelijk is betrokken bij de beslissingen. Het verslag van het gesprek bevat dan een uitgebreide situatiebeschrijving en verslag van het gesprek. In 10% van de gevallen roept het verslag vragen op. De rechter neemt dan contact op met de advocaat van

de ouder(s) om aan te geven dat meer informatie nodig is. In die gevallen kan bijvoorbeeld een uitgebreid kindgesprek met de rechter nodig zijn om te achterhalen wat nu exact de wensen van het kind zijn over de afspraken uit het ouderschapsplan. Voor het voeren van het Bruggesprek wordt geen leeftijdsgrens gehanteerd.

7.2 *Waarom deze methode?*

Tineke van den Berg vertelde waarom het zo belangrijk is om gesprekken zoals het Bruggesprek te voeren met kinderen. Kinderen krijgen van een dergelijk gesprek het gevoel dat zij invloed kunnen uitoefenen op de vervelende situatie van de scheiding. Dit gevoel draagt bij aan de verwerking van de scheiding, in tegenstelling tot gevoelens van machteloosheid die een kind kan ervaren als het nergens bij betrokken wordt. Ouders zijn in beginsel de aangewezen personen om dit gesprek met de kinderen te voeren. Tineke van den Berg heeft met ouders gesproken over de ervaringen met het Bruggesprek. Ouders vonden het niet makkelijk om het gesprek te voeren maar zagen wel in dat het een meerwaarde biedt. Het is een goed moment om de gedachten van het kind te horen en daar waar nodig extra uitleg te geven aan kinderen en ze gerust te stellen over zaken waar zij zich zorgen om maken.

8. **Slot**

We kunnen ook dit jaar terugkijken op een leerzaam en inspirerend symposium met een variëteit aan sprekers die een inkijkje hebben gegeven in de actuele ontwikkelingen in het familierecht. De sprekers gaven veel nieuwe en interessante informatie, maar ook stof tot nadenken. Wie meer wil weten over (één van) de besproken onderwerpen kan dat vinden in de UCERF-symposiumbundel. Nagenoeg alle sprekers hebben een artikel geschreven naar aanleiding van hun presentatie. De symposiumbundel kan besteld worden bij uitgeverij Ars Aequi: <https://arsaequi.nl/product/ucerf-13-actuele-ontwikkelingen-in-het-familierecht/>.